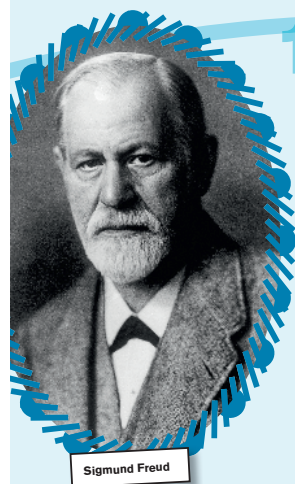

HUR LÄR BARN?

Synen på barn och deras kompetens har förändrats under årens lopp. Från att ta avstamp i vad som är normalt till att fokusera på barnens individuella förmågor.

TEXT: ÅSA LARSSON

NORMAL ELLER UNIK?

Sigmund Freud

1930

1940

1968

UNDER 1930- OCH 40-TALEN kom det mycket forskning om människan som mynnade ut i teorier om hur man utvecklas och lär sig. De personer som dominerade den brytande forskningen på området var Sigmund Freud – grundaren av psykoanalysen – (1856–1939), Jean Piaget – psykolog och kunskapsteoretiker – (1896–1980), Lev Vygotskij – psykolog, pedagog och filosof – (1896–1934) och Arnold Gesell – psykolog och barnläkare – (1880–1961). Psykologerna avlöste läkarna som hittills varit de enda personer som uttalat sig om barn och barns utveckling, vilket innebar framväxten av en ny professionell grupp som fick inflytande när det gällde barn. Psykologernas teorier beskrev en utveckling som skulle vara gällande för alla, överallt. En normalkurva över hur det går till när man blir en människa. Det resulterade i en syn på barn som utgick från vad som är normalt eller inte.

I SVERIGE TILLSATTES Barnstugeutredning 1968, som ledde till förskolelagen och som stadgade rätten till allmän förskola för alla barn från sex års ålder. Barnstugeutredningen hade en utvecklingspsykologisk grund, men det nya var att samhällets inflytande betones. Den inriktningen markerade ett brott med Arnold Gesell, som var en mognadsteoretiker och stod för en syn som innebär att utvecklas till följd av en ökande ålder.

Jean Piaget och psykoanalytikern Erik Erikson (1902–1994) var centrala personer i utredningens teoretiska ram. Den didaktiska pedagogik som lyftes fram handlade om betydelsefulla samspelet mellan vuxna och barn. Det markerades även tydligt att man inte kan skilja omsorg från lärande.

KNINGEN SOM KOM på 1970-talet innehöll nya tolkningar av äldre teorierna och en mer detaljerad beskrivning av människan. Mot den bakgrunden möjliggjordes forskning som tillät att ta hänsyn till individuell variation. När man lyfte fram kompetenser hos små barn som de äldre teorierna inte gav rum för. Genom att tala om barns förmågor och relativa kompetenser skapades en ny syn på barn.

1990

2000

2012

UNDER 1990-TALET SISTA årtionden presenterades flera sociokulturella och socialpsykologiska teorier som tydligt visade att människan utvecklas i samspel med andra, beroende på vilka förutsättningar som finns. Sociologer och antropologer kom in i forskningen om barn och de bidrog med andra perspektiv. Det som utmärker de här teorierna är att de inte är lika generaliserande och åldersbetingade som tidigare teorier. Fokus är på miljön, de villkor som man växer upp i, och på relationer. Forskarna inom den sociokulturella riktningen plockade upp intresset för Lev Vygotskij och byggde vidare på hans teorier.

FÖR TILLFÄLLET DOMINERAR ett synsätt på lärande som utgår från att barn ständigt befinner sig i samspel med andra människor och att dessa relationer är betydelsefulla för vilka positioner barn kan inta. Detta är något som sker i en bestämd miljö, på en plats, vid en viss tidpunkt, så det finns alltid en kontext att ta hänsyn till. Utifrån det perspektivet kan ett barn visa sina kompetenser i en situation och inte i en annan.

Parallellt har sociologer intresserat sig för barns ställning i samhället. Deras fokus har inte varit på utvecklingspsykologi eller lärande utan på maktförhållanden i samhället. Antropologer har fokuserat på kamratrelationer och hur barn bygger nätverk, och hjärnforskningen har tillfört ett medicinskt perspektiv. Framtiden får visa vilka de stora tankarna från den här epoken kommer att vara. ♦

Källa: Gunilla Halldén, professor emerita, samt »Toddlers as social actors in the Swedish preschool», Ingrid Engdahl, 2011.